

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης : 120/2015

**ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΤΜΗΜΑ Α΄
Συνεδρίαση της 27^{ης} Μαΐου 2015**

Σύνθεση :

Πρόεδρος: Ανδρέας Χαρλαύτης, Αντιπρόεδρος του Ν.Σ.Κ.

Μέλη: Ανδρέας Ανδρουλιδάκης, Στυλιανή Χαριτάκη, Ευφροσύνη Μπερνικόλα, Κωνσταντίνος Κηπουρός, Αγγελική Καστανά, Ελένη Πασαμιχάλη, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγήτρια: Σπυριδούλα Ραυτοπούλου, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.

Αριθμός Ερωτήματος: Το με αριθμ. πρωτ. Δ. ΔΕΙΣΠΡ. Β 1018323 ΕΞ 2015/4-2-2015 έγγραφο του Υπουργείου Οικονομικών /Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων / Γενική Διεύθυνση Φορολογικής Διοίκησης/ Δ/νση Πολιτικής Εισπράξεων.

Περίληψη Ερωτήματος: Ερωτάται εάν επιτρέπεται ο συμψηφισμός αναδρομικών αποδοχών, που επιδικάσθηκαν με την υπ' αριθμ. 1001/2011 τελεσίδικη απόφαση του Ειρηνοδικείου Αθηνών, με τυχόν οφειλές των δικαιούχων προς το Δημόσιο. Σε αποφατική περίπτωση, τίθενται ερωτήματα σχετικά με τον υπολογισμό του ύψους του καταβλητέου μηνιαίου μισθού.

Α. Στο ανωτέρω έγγραφο η ερωτώσα Υπηρεσία εκθέτει, μεταξύ άλλων, τα εξής :

«Σύμφωνα με τις υπ' αριθμ. 1001/2011 και 3665/2013 αποφάσεις του Ειρηνοδικείου Αθηνών και του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών αντίστοιχα, 245 δικαιούχοι, υπάλληλοι του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων με σχέση εργασίας Ιδιωτικού Δικαίου Ορισμένου Χρόνου, διεκδίκησαν και έλαβαν αναδρομικές διαφορές περιοδικώς καταβαλλομένων αποδοχών (επιδομάτων) για το διάστημα 01-10-2007 έως 30-09-2009. Η επιδικασθείσα διαφορά ανέρχεται σε 216,90 ευρώ μηνιαίως για τους υπαλλήλους κατηγορίας ΔΕ και σε 231,24 ευρώ μηνιαίως για αυτούς κατηγορίας ΥΕ».

Με την αναφερόμενη στο ιστορικό του παρόντος ερωτήματος πρωτόδικη απόφαση, το Δημόσιο υποχρεώθηκε, κατ' εφαρμογή της αρχής της ισότητας, να καταβάλει στους ενάγοντες την επίμαχη διαφορά, η οποία χορηγείτο στη κατηγορία των υπηρετούντων με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου, της ίδιας ειδικότητας κλπ. Οι επιδικασθείσες αποδοχές αφορούν σε «Προκύπτουσα Διαφορά», κατά την οποία υπολείπεται η μετονομασθείσα από 1-1-2004, δυνάμει του άρθρου 24 παρ. 2 εδ. α' του Ν. 3205/2003, σε Προσωπική Διαφορά, πρώην μηνιαία ειδική παροχή των Υπαλλήλων

των Περιφερειών από την Διαφορά των Επιδομάτων των Ειδικών Λογαριασμών του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων.

Ακολουθώντας, στο έγγραφο της ερωτώσας Υπηρεσίας, αφού γίνεται αναφορά στις διατάξεις των άρθρων 31 και 83 ΚΕΔΕ, 451 ΑΚ και της υπ' αριθμ. 384/2013 Γνωμ.ΝΣΚ, ερωτάται: «1.Εάν επιτρέπεται ο συμψηφισμός των ανωτέρω χορηγηθεισών (με βάση την παραπάνω τελεσίδικη απόφαση) αναδρομικών αποδοχών με τυχόν οφειλές των δικαιούχων προς το Δημόσιο ή οι αποδοχές αυτές αποτελούν μισθό και ως εκ τούτου εμπίπτουν στους περιορισμούς του άρθρου 31 του ΚΕΔΕ, που ορίζει συγκεκριμένο ύψος του μηνιαίου μισθού που είναι ακατάσχετο και επομένως μη συμψηφιστέο. 2. Σε περίπτωση που γίνει δεκτό ότι αποτελούν μισθό ερωτάται: α) Πώς θα υπολογιστεί το ύψος του μηνιαίου μισθού, δεδομένου ότι τα ποσά που επιδικάστηκαν ανάγονται σε παρελθόντα χρόνο. β) Το όριο του ακατάσχετου που ορίζει η διάταξη του άρθρου 31 του ΚΕΔΕ θα προκύψει από την πρόσθεση του επιδικασθέντος μηνιαίου επιδόματος με τις ληφθείσες αποδοχές του χρόνου στον οποίο αυτές αφορούν ή με τις τυχόν μηνιαίες αποδοχές του χρόνου διενέργειας του συμψηφισμού».

Β. Επί του ανωτέρω ερωτήματος το Α' Τμήμα του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους γνωμοδότησε ως ακολούθως:

Ι. Νομοθετικό πλαίσιο.

1. Στον Ν. 4174/2013, Κώδικας Φορολογικής Διαδικασίας, (ΦΕΚ Α' 170), στο άρθρο 48, όπως αυτό συμπληρώθηκε και τροποποιήθηκε με την παρ. 15 του άρθρ. 47 του Ν.4223/2013 (ΦΕΚ Α' 287), με τίτλο «Αναγκαστική εκτέλεση», ορίζεται: « 1. ... 2. Η Φορολογική Διοίκηση συμψηφίζει απαιτήσεις από φόρους και λοιπά έσοδα του Δημοσίου που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του Κώδικα και σε όλη την εν γένει φορολογική και τελωνειακή νομοθεσία, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 83 ΚΕΔΕ. Η Φορολογική Διοίκηση δύναται να συμψηφίζει κάθε άλλη απαίτηση σύμφωνα με τα αναφερόμενα στο προηγούμενο εδάφιο».

2. Στο Ν.Δ. 356/1974, «Κώδικας Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων» (ΦΕΚ Α' 90), στο Κεφάλαιο Έβδομο, με τίτλο «Συμψηφισμός», στο άρθρο 83, με τίτλο «Ενέργειες και αποτελέσματα συμψηφισμού», όπως αυτό αντικαταστάθηκε με το άρθρο 11 Ν.3943/2011, «Καταπολέμηση της φοροδιαφυγής, στελέχωση των ελεγκτικών υπηρεσιών και άλλες διατάξεις αρμοδιότητας Υπουργείου Οικονομικών» (ΦΕΚ Α' 66/31-3-2011), ορίζονται τα εξής:

«**1.** Βέβαιη και εκκαθαρισμένη χρηματική απαίτηση του οφειλέτη κατά του Δημοσίου, η οποία αποδεικνύεται με τελεσίδικη δικαστική απόφαση ή δημόσιο έγγραφο, συμψηφίζεται με βεβαιωμένα χρέη αυτού προς το Δημόσιο.

2. Ο συμψηφισμός προτείνεται με δήλωση του οφειλέτη που υποβάλλεται στη Δ.Ο.Υ., η οποία είναι αρμόδια για την είσπραξη του χρέους. Ο συμψηφισμός μπορεί να ενεργείται και αυτεπάγγελτα, με πράξη του Προϊσταμένου της ίδιας υπηρεσίας, εφόσον από τα υπάρχοντα στοιχεία αποδεικνύεται η απαίτηση του οφειλέτη. Απαίτηση του Δημοσίου παραγεγραμμένη αντιτάσσεται σε συμψηφισμό για μια τριετία από τη συμπλήρωση της παραγραφής. Η δήλωση του οφειλέτη για συμψηφισμό της απαίτησης κατά του Δημοσίου ή το έγγραφο του Προϊσταμένου της Δ.Ο.Υ. για αυτεπάγγελτο συμψηφισμό κοινοποιείται στην εκκαθαρίζουσα την απαίτηση υπηρεσία, η οποία υποχρεούται σε άμεση απόδοση του συμψηφισθέντος ποσού.

3. Με τις πιο πάνω προϋποθέσεις επιτρέπεται ο συμψηφισμός απαιτήσεων κατά του Δημοσίου με χρέη προς το Δημόσιο που καταβάλλονται με ταυτόχρονη υποβολή δήλωσης φόρου ή άλλου εσόδου.

4. Με το συμψηφισμό οι αμοιβαίες απαιτήσεις αποσβένονται από την ημερομηνία που συνυπήρξαν και κατά το μέρος που καλύπτονται, με την επιφύλαξη των άρθρων 89 και 94 του ν. 2362/1995 (ΦΕΚ Α '247).

5. ... 6. ... 7. Κατά τα λοιπά ισχύουν οι διατάξεις του Αστικού Κώδικα ».

Επίσης στο άρθρο 31 του ως άνω Ν.Δ/τος, με τίτλο «Ακατάσχετα εις χείρας τρίτων», ορίζεται ότι: «Εξαιρούνται της κατασχέσεως εις χείρας τρίτων : α) ... ε) τα 3/4 των απαιτήσεων εκ μισθών, συντάξεων και πάσης φύσεως ασφαλιστικών βοηθημάτων καταβαλλομένων περιοδικώς, επιτρεπομένης της κατασχέσεως επί 1/4 αυτών διά τα προς το Δημόσιον χρέη των δικαιούχων των απαιτήσεων τούτων, στ) ... ζ) ... Δεν χωρεί κατάσχεση μισθών, συντάξεων και ασφαλιστικών βοηθημάτων, που καταβάλλονται περιοδικά, εφόσον το ποσό αυτών μηνιαίως είναι μικρότερο των χιλίων πεντακοσίων (1.500) ευρώ, στις περιπτώσεις δε που υπερβαίνει το ποσό αυτό, επιτρέπεται η κατάσχεση επί του 1/4 αυτών, το εναπομένον όμως ποσό δεν μπορεί να είναι κατώτερο των χιλίων πεντακοσίων (1.500) ευρώ. ... ».

Το άρθρο 31, ισχύει ως άνω μετά την αντικατάστασή του με την παράγραφο Α υποπαρ.3 του άρθρου τρίτου Ν.4254/2014 (ΦΕΚ Α 85/7-4-2014), όπως αυτό είχε τροποποιηθεί με το άρθρο 4 Ν.3714/2008 (ΦΕΚ Α ' 231/ 7-11-2008), με το οποίο το αρχικό όριο των (600) ευρώ του ακατάσχετου ποσού ορίστηκε σε (1000) ευρώ.

3. Στον Αστικό Κώδικα, ορίζονται τα εξής: Στο άρθρο 440: «Ο συμψηφισμός επιφέρει απόσβεση των μεταξύ δύο προσώπων αμοιβαίων απαιτήσεων, όσο καλύπτονται, αν είναι ομοειδείς κατά το αντικείμενο και ληξιπρόθεσμες», στο άρθρο 441: «Ο συμψηφισμός επέρχεται αν ο ένας τον επικαλεστεί με δήλωση προς τον άλλο. Η πρόταση του συμψηφισμού επιφέρει απόσβεση των αμοιβαίων απαιτήσεων από τότε που συνυπήρξαν». Στο άρθρο 451: «Δεν επιτρέπεται συμψηφισμός κατά ακατάσχετης απαίτησης». Επίσης στο άρθρο 664: «Ο εργοδότης δεν μπορεί να συμψηφίσει οφειλόμενο μισθό με απαίτησή του κατά του εργαζομένου, εφόσον ο μισθός αυτός είναι απολύτως αναγκαίος για τη διατροφή του εργαζομένου και της οικογένειάς του. ... », στο δε άρθρο 653: «Ο εργοδότης έχει υποχρέωση να καταβάλει το συμφωνημένο ή το συνηθισμένο μισθό».

4. Στον Α.Ν. 1453/1938, Περί παροχής διευκολύνσεων εις τους δημοσίους υπαλλήλους και τους συνταξιούχους εν γένει, στο άρθρο 1, ορίζεται: «1.Αι αποδοχαί των δημοσίων πολιτικών υπαλλήλων και των στρατιωτικών, ως και αι συντάξεις, μερίσματα, εφ' άπαξ βοηθήματα, ή επιστροφαι κρατήσεων των ανωτέρω δεν εκχωρούνται ουδέ κατάσχονται. 2.Κατ'εξαιρέσιν επιτρέπεται εκχώρησις και κατάσχεσις των αποδοχών, συντάξεων, και μερισμάτων των ανωτέρω εις τας κάτωθι περιπτώσεις : α) μέχρις 25% δι' έξοδα διατροφής των κατά νόμον δικαιουμένων ή δια χρέη εκ πάσης αιτίας προς το Δημόσιον και β) ... ».

II. Ερμηνεία των διατάξεων.

1. Κατά τις διατάξεις του άρθρου 83 του Ν.Δ. 356/1974, σε περίπτωση που υφίστανται βεβαιωμένα, ληξιπρόθεσμα ή μη, χρέη σε Δ.Ο.Υ. ή Τελωνείο, ο συμψηφισμός ενεργείται και αυτεπάγγελτα από τον Προϊστάμενο της υπηρεσίας, εφόσον από τα στοιχεία που υπάρχουν αποδεικνύεται η ύπαρξη χρηματικής ανταπαιτήσης του οφειλέτη κατά του Δημοσίου.

Σύμφωνα με το άρθρο 83 παρ. 3 εδ. 1 ΚΕΔΕ, το δικαίωμα του Δημοσίου να δηλώσει συμψηφισμό με ανταπαίτηση, που έχει κατά του δανειστή του, προκύπτει με βάση τις γενικές διατάξεις του ΑΚ για το συμψηφισμό, εφόσον αυτές δεν αντίκεινται στις διατάξεις του ΚΕΔΕ.

Κατά την έννοια των διατάξεων του άρθρου 83 του Ν.Δ. 356/1974 σε συνδυασμό με αυτές του άρθρου 440 Α.Κ., οι προϋποθέσεις που πρέπει να συντρέχουν για τη διενέργεια συμψηφισμού είναι: α) Οι απαιτήσεις που προτείνονται σε συμψηφισμό να είναι αμοιβαίες (μεταξύ δύο προσώπων), δηλαδή ο οφειλέτης της μιας απαίτησης να είναι δανειστής της άλλης και μάλιστα κατά τον ίδιο χρόνο. β) Η χρηματική απαίτηση κατά του Δημοσίου πρέπει να είναι βέβαιη και εκκαθαρισμένη. Βέβαιη θεωρείται η χρηματική απαίτηση που δεν εξαρτάται από κάποιον όρο ή προθεσμία, αλλά υφίσταται κατά τον χρόνο της υποβολής της πρότασης- δήλωσης συμψηφισμού και η απαίτηση αυτή δεν έχει κατασχεθεί από τρίτον, δεν έχει εκχωρηθεί σε τρίτον, δεν έχει πληρωθεί ήδη στον δικαιούχο ή δεν έχει προταθεί ήδη σε συμψηφισμό με άλλη οφειλή του ιδίου. Εκκαθαρισμένη θεωρείται η απαίτηση που έχει προσδιοριστεί κατ' είδος και πληρωτέο ποσό. γ) Η χρηματική απαίτηση κατά του Δημοσίου πρέπει να αποδεικνύεται από τελεσίδικη δικαστική απόφαση, αναγνωριστική ή καταψηφιστική (ΑΠ 363/2014, με παραπομπές σε ΣΤΕ 2244/2009, ΣΤΕ 3144/1994, ΣΤΕ 3169/1992, ΔΕΑ 4696/1987, στη Νόμος), ή από δημόσιο έγγραφο. (Βλ. Γεωργιάδη - Σταθόπουλο ΕρμΑΚ, τόμος ΙΙ, υπ αρθ. 440, σημ. 18 επ.,σελ.535 επ., Ιωάννη Καρακατσάνη, Ο συμψηφισμός με μονομερή δικαιοπραξία, Αθήνα 1980, σελ. 463 επ.). Συνεπώς, έγκυρα δηλώνεται συμψηφισμός από το Δημόσιο, όταν πληρούνται οι προς τούτο νόμιμες προϋποθέσεις.

Το θεσπιζόμενο με τις διατάξεις του άρθρου 83 του Ν.Δ. 356/1974 δικαίωμα του Δημοσίου να προβαίνει αυτεπάγγελτα σε συμψηφισμό βεβαιωμένων και εκκαθαρισμένων χρηματικών απαιτήσεων οφειλετών του με βεβαιωμένες από το ίδιο απαιτήσεις του κατ' αυτών, μέχρι το ύψος που αυτές καλύπτονται, καθιερώθηκε για λόγους έγκαιρης είσπραξης των δημοσίων εσόδων, οικονομίας χρόνου και δαπάνης, καθώς και αποφυγής των δυσμενών συνεπειών της αφερεγγυότητας των οφειλετών του Δημοσίου (βλ. Ολ.ΣΤΕ 2164/2012, με την οποία επιλύθηκαν τα ζητήματα της συνταγματικότητας του άρθρου 11 του Ν.3943/2011 για τον αυτεπάγγελτο συμψηφισμό απαιτήσεων του Δημοσίου και με μη ληξιπρόθεσμα χρέη του φορολογούμενου, κατά το άρθρο 83 του ΚΕΔΕ, δημ. σε Νόμος, ΝΟΒ 2012,1282).

Έχει υποστηριχθεί, ότι η ανωτέρω διάταξη του ΚΕΔΕ αποβλέπει αφενός μεν στην άρση τυχόν αμφιβολιών σχετικά με το δικαίωμα του Δημοσίου να προτείνει συμψηφισμό, χωρίς να είναι ανάγκη να υπάρχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 83 ΚΕΔΕ, αφετέρου δε στη χορήγηση στο Δημόσιο της δυνατότητας να συμψηφίζει, χωρίς να απαιτείται για τη συντέλεση του συμψηφισμού περιέλευση της δηλώσεώς του (άρθρ. 167 ΑΚ) στον οφειλέτη -δανειστή (βλ. ανωτ. Ι. Καρακατσάνη, σελ.476), η οποία απαιτείται σε περίπτωση συμψηφισμού κατά τον Αστικό Κώδικα (ΑΠ 1411/2011, ΑΠ 1579/2008, στη Νόμος).

Εξάλλου, από τη διάταξη της παρ.2 του άρθρου 48 του Κ.Φ.Δ., προκύπτει ευθέως ότι ο κατ' αρχήν δυνητικός αυτεπάγγελτος συμψηφισμός που προβλέπεται στο δεύτερο εδάφιο της παρ.2 του άρθρου 83 του ΚΕΔΕ, καθίσταται πλέον υποχρεωτικός για τη Φορολογική Διοίκηση, εφόσον οι προς συμψηφισμό

προτεινόμενες απαιτήσεις του Δημοσίου προέρχονται από την εφαρμογή όλης εν γένει της φορολογικής και τελωνειακής νομοθεσίας, διατηρουμένου του δυνητικού χαρακτήρα του συμψηφισμού μόνον για τις λοιπές απαιτήσεις του Δημοσίου (Γνωμ.ΝΣΚ 121/2015).

Τα αποτελέσματα του συμψηφισμού των αμοιβαίων απαιτήσεων που επέρχονται, είτε με την δήλωση συμψηφισμού του οφειλέτη, είτε με τον αυτεπάγγελο συμψηφισμό, είναι τα ίδια, ήτοι επέρχεται απόσβεση αμοιβαίων απαιτήσεων, κατά το ποσό που αλληλοκαλύπτονται, αναδρομικά από του χρονικού σημείου που αυτές συνυπήρξαν. (ΑΠ 369/2014, 943/2010, Ολ.ΣΤΕ 2164/2012, στη Νόμος, και σχετ. με το χρονικό σημείο συνάντησης των αμοιβαίων απαιτήσεων, σε περίπτωση συμψηφισμού μισθού ή σύνταξης με οφειλές του δικαιούχου προς το Δημόσιο, βλ.ΠΟΛ 1022/2012:ΚΕΔΕ-Ν.3943/11, άρθρ.11).

2. Σύμφωνα με το άρθρο 451 του Αστικού Κώδικα δεν επιτρέπεται συμψηφισμός κατά ακατάσχετης απαίτησης. Στη θέσπιση της 451 ΑΚ, εκτός από το βάρος της παράδοσης, συνέβαλε και η διαπίστωση ότι μέσω του συμψηφισμού θα μπορούσε να καταστρατηγηθεί η απαγόρευση της κατάσχεσης, αφού το ίδιο αποτέλεσμα θα μπορούσε να πετύχει κανείς προτείνοντας συμψηφισμό ανταπαίτησής του με την ακατάσχετη απαίτηση (βλ.Γεωργιάδη-Σταθόπουλο, ΕρμΑΚ, τόμος ΙΙ, υπ' άρθρ. 451,σημ.1,,5, σελ.560).

3. Στον ΚΕΔΕ δεν περιέχεται διάταξη αντίστοιχη προς αυτή του άρθρου 451 ΑΚ, ούτε όμως και αντίθετη. Δεδομένου ότι στις περιπτώσεις συμψηφισμού και κατάσχεσης συντρέχει ο ίδιος δικαιολογητικός λόγος προστασίας των αναφερομένων στο άρθρο 31 περ. ε' του ΚΕΔΕ απαιτήσεων, αυτή θεωρείται κατ' αρχήν εφαρμοστέα και στα πλαίσια της εφαρμογής του άρθρου 83 του ΚΕΔΕ. Εκ τούτου, οι ρητά προστατευόμενες από την κατάσχεση απαιτήσεις τυγχάνουν ίδιας νομικής μεταχείρισης και σε περίπτωση συμψηφισμού.

Σημειώνεται όμως, ότι σε περίπτωση εφαρμογής του άρθρου 83 του ΚΕΔΕ, στην οποία ο συμψηφισμός αφορούσε απαιτήσεις για μη καταβληθείσες αποδοχές α) βασικού μισθού και β) επιδόματος αντί χρήσεως αυτοκινήτου δεν τέθηκε θέμα συμψηφιστέου ή μη των απαιτήσεων αυτών (ad hoc ΔΕΑ 4696/1987 ανωτ.).

4. Στις διατάξεις του άρθρου 31 περ. ε' του ΚΕΔΕ ρυθμίζεται ειδικά η δυνατότητα κατάσχεσης απαιτήσεων από μισθούς, συντάξεις και πάσης φύσεως ασφαλιστικά βοηθήματα, που καταβάλλονται περιοδικά.

Στη περίπτωση που ο οφειλέτης του Δημοσίου είναι και δικαιούχος απαιτήσεων κατά του Δημοσίου από μισθό ή σύνταξη, μπορεί να προταθεί για συμψηφισμό, είτε μετά από δήλωση του οφειλέτη, είτε αυτεπάγγελα, ποσό μέχρι του 1/4 αυτών, με εξαίρεση τους μισθούς ή τις συντάξεις, που δεν υπερβαίνουν μηνιαίως το ποσό των χιλίων πεντακοσίων (1500) ευρώ, που δεν κατάσχονται ούτε μερικώς, και επομένως δεν συμψηφίζονται (βλ. ανωτ. Ι. Καρακατσάνη, σελ.476,477).

Οι εξαιρέσεις από τα ακατάσχετα του άρθρου 31 του ΚΕΔΕ, όπου λειτουργούν υπέρ του Δημοσίου, υπερισχύουν άλλων διατάξεων, που εισάγουν ακατάσχετα. Στο σημείο αυτό οι διατάξεις του άρθρου 31 είναι ειδικές, ρυθμίζουσες αποκλειστικά τα κατά την διαδικασία του ΚΕΔΕ ακατάσχετα και υπερισχύουν κάθε άλλης, προγενέστερης ή μεταγενέστερης του ΚΕΔΕ, διάταξης, που εισάγει ακατάσχετο ορισμένων απαιτήσεων (βλ. Ιωάννη Μπρίνια, Διοικητική Εκτέλεση, Τόμος Β', Αθήνα 1988, σελ. 507, Βασιλή Παπαχρήστου, Η Διοικητική Εκτέλεση μετά το Ν.1406/1983,

Αθήνα 1987, σελ.313, του ιδίου, Ακατάσχετα εις χείρας τρίτων, Δ14,σελ. 92, ΕΑ 2263/1979, ΝοΒ έτ.28ο, σελ. 101).

Στην αιτιολογική έκθεση του Ν.4254/2014, σχετικά με το άρθρο 31, εκτίθεται, ότι «... η αύξηση του ορίου του ακατάσχετου ποσού μισθών, συντάξεων ή ασφαλιστικών βοηθημάτων των οφειλετών του Δημοσίου ... σε χίλια πεντακόσια (1.500) ευρώ μηνιαίως, αφαιρουμένων των υποχρεωτικών εισφορών, κρίνεται επιβεβλημένη, για την προστασία μισθωτών και συνταξιούχων», χωρίς έτερο σχόλιο. Στην δε αιτιολογική έκθεση του προηγούμενου Ν.3714/2008, άρθρο 4, εκτίθεται, ότι «Η σημαντική αύξηση του ποσού αυτού(ακατάσχετου) από 600 ευρώ... σε 1.000 ευρώ, κρίνεται επιβεβλημένη για την ενίσχυση των μισθωτών και συνταξιούχων με χαμηλά εισοδήματα».

5. Με την διάταξη του άρθρου 664 ΑΚ, με το οποίο απαγορεύονται ο συμψηφισμός ή η κατάσχεση του μισθού, αποσκοπείται η προστασία του μισθού, στο βαθμό που ο μισθός θεωρηθεί αναγκαίος για τη διατροφή του εκμισθωτή και της οικογενείας του, και το εναπομένον υπόλοιπο είναι δεκτικό συμψηφισμού (ΑΠ 764/2010). Το απόλυτα αναγκαίο μέρος του μισθού προς διατροφή του εργαζομένου και της οικογενείας του είναι αντικείμενο απόδειξης, στην εκάστοτε περίπτωση και κρίνεται από το δικαστήριο με βάση την αρχή της καλής πίστης και τις ειδικές περιστάσεις (μέλη οικογενείας, τυχόν άλλα εισοδήματα του εργαζομένου, κοινωνική θέση κ.λπ.) (ΕΑ 2752/2005, με παραπομπές σε Ι. Δεληγιάννη, Ι. Κουκιάδη, ΕργΔ Α', σελ. 294 επ.).

Ειδικά, στην διάταξη του, ισχύοντος κατ' άρθρο 52 παρ. 20 ΕισΝΚΠολΔ, άρθρου 1 παρ.1 του Ν.1453/1938, ορίζεται ότι οι αποδοχές των δημοσίων υπαλλήλων δεν εκχωρούνται, ούτε κατάσχονται, προβλέπεται δε το επιτρεπτό της εκχώρησης και κατάσχεσης τούτων για «χρέη εκ πάσης αιτίας προς το Δημόσιο» (Γνωμ.ΝΣΚ 316/2010, ΔΕΑ 3169/1997, ΔΕΑ 431/1992,στη Νόμος). Ως αποδοχές που προστατεύονται προς το συμφέρον των δημοσίων υπαλλήλων με την εν λόγω απαγόρευση ο νομοθέτης εννοεί εκείνες που προορισμό έχουν να ικανοποιήσουν τις βασικές ανάγκες τους και να εξασφαλίσουν σ' αυτούς και τις οικογένειές τους τα μέσα επιβίωσης και τέτοιες είναι οι «τακτικές αποδοχές» (βλ.ανωτ. Ι. Μπρίνια, Αναγκαστική Εκτέλεσις, άρθρ.982 για την έννοια του μισθού - προστασία τακτικών αποδοχών), που εντέλλονται κάθε μήνα με τις μισθοδοτικές καταστάσεις και καταβάλλονται σε καθορισμένες ημέρες.

Συναφώς, ο λόγος της ρύθμισης της διάταξης του άρθρου 982 παρ. 2 περ.δ' του ΚΠολΔ, για το ακατάσχετο στα χέρια τρίτων μισθών, συντάξεων και ασφαλιστικών παροχών είναι να εξασφαλίζονται στους εργαζόμενους κάθε κατηγορίας, τα μέσα επιβίωσής τους, χάριν γενικότερου δημόσιου συμφέροντος (ΕφΑΘ 6710/1979 ΝοΒ 28,808, ΕφΑΘ 9347/1990 ΕΕμπΔ 1991,125, ΜΠΠατρ 2112/2009, 5704/2008, στη Νόμος). Αποτελεί δε αντικείμενο απόδειξης, στη περίπτωση που επιτρέπεται η κατάσχεση για την ικανοποίηση απαίτησης για διατροφή, οριζόμενου ότι προς τούτο λαμβάνονται υπόψη τα ποσά που εισπράττει ο υπόχρεος, το μέγεθος των υποχρεώσεων για την αντιμετώπιση των οικογενειακών αναγκών και ο αριθμός των δικαιούχων.

Περαιτέρω, μισθός κατά την έννοια της διάταξης του άρθρου 653 ΑΚ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 648 και 649 ΑΚ και άρθρο 1 της υπ' αριθμ.95/1949 Διεθνούς Σύμβασης Εργασίας, που κυρώθηκε με το Ν.3248/1955, είναι κάθε παροχή που

τακτικά και μόνιμα καταβάλλει ο εργοδότης κατά το νόμο ή τη συμφωνία στον εργαζόμενο, ως αντάλλαγμα της εργασίας ή γενικά ως αμοιβή που δίνει σ' αυτόν για τη σχέση εργασίας του, κατ' άρθρο 119 παρ.2 ΣυνθΕΟΚ (ΕΑ 2752/2005, ΑΠ Ολομ.16/2011 στη Νόμος). Όπως γίνεται παγίως δεκτό, ο μισθός που καταβάλλεται στον εργαζόμενο δεν συμπίπτει εννοιολογικά με τον λεγόμενο βασικό μισθό, διότι συμπεριλαμβάνεται στον μισθό και κάθε πρόσθετη προς τον βασικό μισθό παροχή, δηλ. ο μισθός νοείται ως το σύνολο των κάθε φύσεως παροχών που συνιστούν την αντιπαροχή ή το αντάλλαγμα έναντι της εργασίας που παρέχει ο εργαζόμενος (βλ. ενδεικτικά ΑΠ 1171/1978 και Γεωργιάδη-Σταθόπουλου ΑΚ, 653 αρ. 3 και 664 αρ. 4). Επιπλέον, γίνεται δεκτό ότι οι «αποδοχές» αποτελούν απλώς εναλλακτική χρήση του όρου «μισθός» (βλ. ενδεικτικά ΑΠ 427/1953). Μάλιστα επισημαίνεται ότι στο βασικό νομοθέτημα για το προσωπικό με σχέση εργασίας ιδιωτικού δικαίου του Δημοσίου χρησιμοποιείται αποκλειστικά η έκφραση «αποδοχές» (βλ. τα άρθρα 16, 61, 68 του Π.Δ. 410/1988, ΦΕΚ Α' 191), ως απόλυτα ταυτόσημη με τον «μισθό», μία βασική έννοια της σύμβασης εργασίας (βλ. άρθρα 648, 653 του Αστικού Κώδικα) και κατ' επέκταση του εργατικού δικαίου. Προκειμένου για τους δημοσίους υπαλλήλους ο καταβαλλόμενος σε αυτούς μισθός συμπίπτει με το σύνολο των αποδοχών τους, όπως συνάγεται προπαντός από τον συνδυασμό των άρθρων 41 και 42 του Υ.Κ. (Ν.3528/2007), συνιστά δε παροχή για την αξιοπρεπή διαβίωσή τους, θεωρούμενος ότι δεν αποτελεί αντάλλαγμα των υπηρεσιών τους, αλλά παρακολούθημα της υπαλληλικής ιδιότητας (Α.Ι.Τάχος, Ελληνικό Διοικητικό Δίκαιο, 2000, σελ. 444, ΔΕΑ 94/2011, ΔΕΘ 720/2010, ΑΠ 1422/1990 στη Νόμος).

III. Ενόψει των ανωτέρω, στο ερώτημα με αριθμό 1, εάν επιτρέπεται ο συμψηφισμός των χορηγηθεισών, με βάση την ανωτέρω τελεσίδικη απόφαση, αναδρομικών αποδοχών με τυχόν οφειλές των δικαιούχων προς το Δημόσιο, ή οι αποδοχές αυτές αποτελούν μισθό και εκ τούτου εμπίπτουν στους περιορισμούς του άρθρου 31 του ΚΕΔΕ, κατά την ενώπιον του Τμήματος συζήτηση διατυπώθηκαν δύο γνώμες:

A. Κατά τη γνώμη της πλειοψηφίας, η οποία απαρτίστηκε από τους Νομικούς Συμβούλους Στυλιανή Χαριτάκη, Κωνσταντίνο Κηπουρό, Αγγελική Καστανά και Ελένη Πασαμιχάλη (ψηφοί 4), επί του ερωτήματος αυτού προσήκει καταφατική απάντηση, για τους εξής λόγους:

1) Από το όλο περιεχόμενο της υπ' αριθμ. 1001/2011 απόφασης του Ειρηνοδικείου Αθηνών (Διαδικασία Εργατικών Διαφορών), όπως επίσης και της υπ' αρ. 3665/2013 απόφασης του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών με την οποία απορρίφθηκε κατ' ουσία η έφεση του Δημοσίου κατά της ως άνω ειρηνοδικειακής απόφασης, προκύπτει, ότι τα αναφερόμενα σε αυτές τις δικαστικές αποφάσεις πρόσωπα αναγνωρίστηκαν δικαιούχα ειδικής μηνιαίας παροχής μισθολογικού χαρακτήρα (βλ. ιδίως 9ο φύλλο της 1001/2011 απόφασης), ως συνέπεια των παρεχόμενων υπηρεσιών τους στο Δημόσιο για ορισμένο χρονικό διάστημα, υποχρεώθηκε δε το τελευταίο να καταβάλει τα αναγνωρισθέντα ποσά αυτών των αξιώσεων. Ως εκ τούτου, και βάσει του επισημαινόμενου περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων, επιδικάσθηκαν αξιώσεις, οι οποίες, ενόψει της ιδιότητας των εναγόντων (και εναγουσών) ως συμβασιούχων εργασίας του Δημοσίου, μπορεί να χαρακτηρισθούν αξιώσεις κατευθυνόμενες στην πληρωμή μη καταβληθεισών

«αποδοχών», ή, κατ'άλλη ισοδύναμη έκφραση σύμφωνα με τις ανωτέρω επισημάνσεις, μη καταβληθέντων «μισθών».

2) Ακόμη και αν, λόγω της αναφοράς που γίνεται στο άρθρο 31 περ. ε' του ΚΕΔΕ σε ασφαλιστικά βοηθήματα που καταβάλλονται περιοδικώς, υποστηριχθεί η ερμηνευτική εκδοχή ότι νοούνται στην πιο πάνω διάταξη ως μισθοί μόνον οι καταβαλλόμενοι περιοδικώς, και όχι εφάπαξ παροχές, οι επιδικασθείσες αξιώσεις αφορούν σε παροχή που διαθέτει το στοιχείο της περιοδικότητας. Και τούτο, καθόσον αναγνωρίστηκαν δικαστικώς αξιώσεις για παροχή κανονικώς καταβλητέα ανά μήνα και εντός του πλαισίου ενός ευρύτερου χρονικού διαστήματος (από 1-10-2007 έως και 30-9-2009, βλ. 18^η σελίδα της υπ' αριθμ. 1001/2009 Ειρ. Αθηνών), μέσα στο οποίο έγινε δεκτό ότι οι δικαιούχοι παρείχαν αδιαλείπτως τις υπηρεσίες τους στο Δημόσιο.

Το γεγονός ότι απαιτήσεις εργαζομένων αναγνωρίζονται με δικαστική απόφαση, ως κατά νόμο καταβλητέες μηνιαίες αποδοχές, σε χρόνο μεταγενέστερο εκείνου κατά τον οποίο η Διοίκηση θα ώφειλε να προβεί στις νόμιμες καταβολές, δεν αναιρεί το χαρακτήρα αυτών ως αποδοχών, ούτε αναιρεί το σκοπό της απαγόρευσης κατάσχεσης του εκάστοτε από τον νομοθέτη καθοριζόμενου ως του ελάχιστου αναγκαίου για τη διαβίωση του εργαζόμενου ποσού. Καμία, εξ άλλου, διάταξη νόμου δεν υποδεικνύει ότι ο τρόπος της κατά το διαρρέυσαν χρονικό διάστημα επιβίωσης του εργαζόμενου (π.χ. δάνειο, δωρεά) επηρεάζει το ύψος του εγγυημένου νομοθετικά ελάχιστου ποσού διαβίωσης. Υπό την αντίθετη εκδοχή, η οποιαδήποτε ολιγωρία ή αδυναμία της Διοίκησης για την εμπρόθεσμη καταβολή αποδοχών θα έπρεπε, επίσης, να θεωρηθεί ότι αίρει το χαρακτήρα αυτών ως αποδοχών και να αποστερήσει τους εργαζόμενους από το δικαίωμα διασφάλισης των αναγκών τους διαβίωσης.

3) Επομένως, και κατ'ακολουθία των προεκτιθεμένων, οι υπόψη αξιώσεις συνιστούν «απαιτήσεις εκ μισθών», κατά την έννοια του άρθρου 31 περ. ε' του ΚΕΔΕ, και για τον λόγο αυτό υπόκεινται σε όλους τους περιορισμούς για το κατασχετό και τον συμψηφισμό τους, οι οποίοι προβλέπονται στις οικείες διατάξεις, όπως είναι κυρίως τα άρθρα 31 και 83 του ΚΕΔΕ σε συνδυασμό με το άρθρο 451 του Α.Κ.

Β. Κατά τη γνώμη της μειοψηφίας, η οποία απαρτίστηκε από τον Πρόεδρο του Τμήματος και τους Νομικούς Συμβούλους Ανδρέα Ανδρουλιδάκη και Ευφροσύνη Μπερνικόλα (ψηφοί 3), προς την οποία συντάχθηκε και η Εισηγήτρια Πάρεδρος Σπυριδούλα Ραυτοπούλου (γνώμη χωρίς ψήφο), ως αποδοχές που πρέπει να προστατεύονται προς το συμφέρον των εργαζομένων, κατ' άρθρ. 664 ΑΚ και των δημοσίων υπαλλήλων, κατ' άρθρ. 1 παρ. 1 του Ν.1453/1938 (με την απαγόρευση της εκχώρησης ή κατάσχεσης ή συμψηφισμού τους), ο νομοθέτης εννοεί εκείνες που προορισμό έχουν να ικανοποιήσουν τις βασικές ανάγκες τους και να εξασφαλίσουν σ' αυτούς και την οικογένειά τους τα μέσα επιβίωσης, ώστε να μη στερηθούν αυτοί τη μηνιαία τακτική παροχή που εξασφαλίζει τον καθημερινό βιοπορισμό τους, και τέτοιες είναι οι «τακτικές αποδοχές» που εντέλλονται κάθε μήνα με τις μισθοδοτικές καταστάσεις και καταβάλλονται σε καθορισμένες ημέρες.

Άλλωστε και η μεταγενέστερη διάταξη του άρθρου 31 του Ν.Δ. 356/1974, που αντιμετωπίζει το ζήτημα των ακατάσχετων απαιτήσεων στα χέρια τρίτων, οι οποίες κατ' άρθρο 464 του ΑΚ είναι και ανεκχώρητες, έχει υπόψη της τον «κανονικό μισθό» που καταβάλλεται περιοδικώς, γι' αυτό και απαγορεύει την κατάσχεση των 3/4 αυτού,

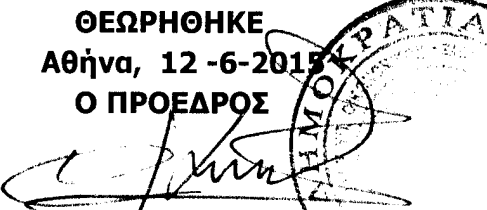
ποσό που θεωρεί απαραίτητο για τη συντήρηση του εργαζομένου και της οικογένειάς του, ενώ με την ίδια έννοια αναφέρεται στο «μισθό» και η διάταξη του άρθρου 982 παρ. 2 του ΚΠολΔ.

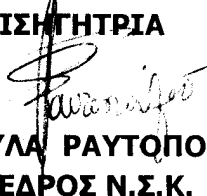
Κατόπιν τούτων δεν ισχύει το ακατάσχετο και μη συμψηφιστέο προκειμένου για χρηματικά ποσά που επιδικάζονται με δικαστικές αποφάσεις σε κατηγορία υπαλλήλων για την οικονομική της αναβάθμιση και εξομοίωση, με βάση την αρχή της ισότητας, με κάποια άλλη έναντι της οποίας υπολείπεται, όπως στην περίπτωση των επίμαχων αποδοχών, αφού τα εν λόγω χρηματικά ποσά, ως αναγόμενα σε παρελθόντα έτη, δεν υπηρετούν πλέον, εκ των πραγμάτων, το σκοπό του μισθού, καθόσον δεν έχουν τα χαρακτηριστικά του με την ανωτέρω έννοια, δηλαδή της παροχής που εξασφαλίζει τα μέσα της επιβίωσης του μισθωτού και της οικογένειάς του (ΔΕΑ 431/1992, ΔΕΑ 3169/1997 επί άρθρ. 83 ΚΕΔΕ, στη Νόμος). Συνεπώς, μη υπαγομένων εν προκειμένω των επίμαχων αποδοχών στην έννοια του προστατευόμενου και μη συμψηφιστέου «μισθού», όσον αφορά στην συγκεκριμένη προϋπόθεση, επιτρέπεται ο αυτεπάγγελτος συμψηφισμός αυτών από το Δημόσιο.

IV. Επί των υπ' αριθμ. 2 ερωτημάτων, κατά την ομόφωνη γνώμη του Τμήματος, προσήκει η εξής απάντηση: α) επί του υπό στοιχείο α' ερωτήματος, ότι η αναδρομική καταβολή αποδοχών πρέπει να αναχθεί σε ποσό μηνιαίας καταβολής και β) επί του υπό στοιχείο β' ερωτήματος, ότι το όριο του ακατάσχετου, και κατ' αναλογία μη συμψηφιστέου ποσού, θα προκύψει από την πρόσθεση των επιδικασθεισών, εν προκειμένω, κατά μήνα αποδοχών, με τις ληφθείσες αποδοχές του χρόνου, στον οποίο αυτές αφορούν (Γνωμ.ΝΣΚ 384/2013).

V. Κατόπιν των προεκτιθεμένων, το Α' Τμήμα του Ν.Σ.Κ. γνωμοδοτεί ως ακολούθως:

α) Δεν επιτρέπεται ο συμψηφισμός των αναδρομικών αποδοχών, που επιδικάστηκαν με την υπ' αριθμ. 1001/2011 τελεσίδικη απόφαση του Ειρηνοδικείου Αθηνών, με οφειλές των δικαιούχων προς το Δημόσιο, καθόσον θεωρούνται μισθός, και στο μέτρο που δεν υπερβαίνουν το όριο που προβλέπεται στο άρθρο 31 του ΚΕΔΕ (πλειοψ.) και **β)** Η αναδρομική καταβολή αποδοχών πρέπει να αναχθεί σε ποσό μηνιαίας καταβολής, το δε μη συμψηφιστέο ποσό θα προκύψει από την πρόσθεση των επιδικασθεισών μηνιαίων αποδοχών με τις ληφθείσες αποδοχές του χρόνου στον οποίο αυτές αφορούν (ομόφ.).

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ
Αθήνα, 12 -6-2015
Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΧΑΡΛΑΥΤΗΣ
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Ν.Σ.Κ.

Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ

ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ ΡΑΥΤΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΡΕΔΡΟΣ Ν.Σ.Κ.

